

Rezumat

Lucrarea intitulată „Statutul oraşului Cluj în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și la începutul secolului al XVIII-lea” prezintă istoria și evoluția urbană a oraşului Cluj într-o perioadă importantă și interesantă, între 1660-1712, când oraşul a pierdut statutul de oraş liber regal, în urma căreia statutul juridic al locuitorilor s-a schimbat, structurile tradiționale ale administrației urbane au suferit și ele modificări.

Lucrarea cuprinde nouă capitole și subcapitolele aparținătoare după cum urmează:

I. Dezvoltarea urbană în epoca principatului autonom

I.1. Evoluția conceptului de oraş și a metodelor de cercetare

I.2. Premisele medievale ale urbanizării în Transilvania

I.3. Gruparea ierarhică, clasificarea oraşelor

I.4. Direcțiile evoluției urbane în Transilvania princiară. Decădere sau restructurare?

II. Schimbările transilvănene în a doua jumătate a secolului al XVII-lea

II.1. Principatul Transilvaniei în fața redimensionării Europei

II. 2. Instaurarea regimului habsburgic în Transilvania. De la dominații efemere la realitate politică

II. 2. 1. “Nolentes volentes proteget vos Sua Maiestas”, lupta Habsburgilor pentru Transilvania - diplomatie și armată

II. 2.2. Structura politică și instituțiile Transilvaniei habsburgice (1690-1712)

III. Oraşul Cluj în vârtejul schimbărilor politice în a doua jumătate a secolului al XVII-lea

III.1. Organizarea oraşului Cluj ca cetate de graniță

III. 2. Autoritatea căpitanului suprem al Clujului

IV. Aspecte privind administrația oraşului începând din 1666 până în 1712

IV.1. Conducerea oraşului și instituțiile proprii ale autonomiei orășenești între 1666-1712

IV.2. Autoritatea ducătorului, al asesorilor și al adunării nobililor

V. Relațiile și conflictele sociale în cadrul oraşului nobiliar

VI. Relația orașului cu comitatul nobiliar și cu puterea centrală

VII. Clujul în perioada dominației habsburgice și în timpul răscoalei curuților

VIII. Valoarea privilegiului în orașul Cluj în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și la începutul secolului al XVIII-lea

IX. Redobândirea privilegiilor

Considerații finale

Lucrarea cuprinde dezvoltarea orașului Cluj în a doua jumătate a secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea și schimbările intervenite privind statutul juridic al orașului. Din manifestarea complexă a fenomenului urban, supun analizei statutul juridic al orașului începând din 1660 până în 1712, structurile judiciare și administrative din această perioadă, modificările în această privință, funcționarea administrației orașului, precum și raportul orașului față de comitat, raportul funcționarilor comitatului cu magistratura orașului și, nu în ultimul rând, relația cu puterea centrală princiară, iar începând cu 1690 cu forul de guvernare al Transilvaniei.

Prima parte a lucrării cuprinde o prapurgere generală asupra fenomenului urban și, mai concret, asupra dezvoltării orașelor într-o perioadă relativ restrânsă, în epoca Principatului Transilvaniei (1541-1690 cu intenția de evidențiere a caracteristicilor fenomenului urban din Transilvania și schițarea procesului de dezvoltare ale orașelor în epoca medievală și în epoca premodernă. Formarea principatului autonom a avut consecințe pozitive asupra procesului de dezvoltare a orașelor, epoca principatului a constituit o perioadă de progres, când putem sesiza o impulsioneare a procesului de urbanizare din Transilvania.

În capitolul doi schimbările transilvănene în a doua jumătate a secolului al XVII-lea sunt tratate în contextul trecerii de la Europa Clasică la Europa Luminilor, de la Mica Europă, de până atunci, la Marea Europă. În această perioadă principatul Transilvaniei va cunoaște momente de crize începând din 1657, în urma dezastrului militar suferit în Polonia și prin complicațiile diplomatice care i-au urmat și care au amenințat existența statală a principatului, iar după 1683 Transilvania a devenit un factor important în planurile de expansiune a Casei de Habsburg.

Situația Clujului în această perioadă este una specială, particulară, deoarece începând din 1660, după căderea cetății de la Oradea, treptat va fi organizată de puterea centrală ca cetate de graniță. În acest caz termenul apropiat orașului Cluj ar fi cel de ”oraș fortificat” sau ”oraș înnobilat”, fapt consfințit prin hotărârea dietală din 24 februarie 1666 (Făgăraș).

Capitolul trei examinează consecințele evenimentelor militare și politice desfășurate între 1658-1664 asupra dezvoltării urbane a Clujului, examinează organizarea orașului ca cetate de graniță, urmărește modificările esențiale în urma schimbării statutului juridic al orașului și schimbările intervenite la nivelul administrației orașenești. La fel e investigată și tratată autoritatea căpitanului suprem, relația conducerii orașului cu căpitanul suprem, implicarea și afirmarea autorității căpitanului în administrația orașului.

E foarte important cunoașterea structurilor de administrație a orașului înainte de 1666 și compararea cu situația ulterioară, pentru a surprinde schimbările și restrângerile la nivelul structurilor instituționale. Pe baza materialului documentar cercetat putem afirma că și în timpul statutului de „oraș nobil” structurile proprii ale administrației orașenești funcționau cu anumite schimbări, orașul, adică locuitorii orașului s-au străduit, în mod consecvent, pentru păstrarea structurilor de autogovernare a orașului. Capitolul IV e un fel de parcurgere asupra dezvoltării urbane a Clujului în oglinda drepturilor și privilegiilor medievale, și o prezentare detaliată a instituțiilor proprii ale autonomiei orașenești în perioada 1666-1712. La nivelul autorității judiciare schimbarea principală era că forul de judecată a orașului, a judeului primar va fi denumită, de acum înainte, *scaunul nobiliar/forul nobiliar*, fiind prima instanță, iar forul de apel fiind scaunul judiciar al comitatului. Pe lângă *scaunul nobiliar*, există în oraș încă un for de justiție, *scaunul de judecată a căpitanului suprem*. Este cert că, prin instituirea forului de apel, libertățile și drepturile orașenilor au fost restrânse. În privința autorității administrative e important funcționarea în continuare a consiliului de jos (instituția asesorilor), a consiliului de sus (instituția centumvirilor) și a dactorului orașului.

Capitolul V tratează diferențierea statutului juridic al locuitorilor orașului, diferendele și conflictele ivite între orașeni și nobili, orașeni și militari, și totodată urmărește modul de exercitarea a puterii administrative și a puterii judecătorești de către conducerea orașenească.

În ceea ce privește relația orașului cu comitatul nobiliar și cu puterea centrală e prezentată în capitolul VI, reflectând prima dată asupra procedurii de alegere a dactorului și consiliului în cadrul congregației comitatului. Autoritatea comitatului nobiliar s-a evidențiat

prin persoana căpitanului suprem, și prin prezența și implicarea oficialilor comitatului în problemele orașului. Relația orașului Cluj cu puterea centrală în perioada statutului de oraș nobiliar s-a evidențiat, în primul rând, prin legătură directă cu puterea legislativă centrală, prin deputații trimiși la congregația țării. În această privință, s-au păstrat postulatele, solicitările și plângerile orașului, înaintate puterii centrale, care conțin problemele cu care se confrunta orașul, de exemplu probleme fiscale, probleme juridice, conflicte sociale.

Capitolul VII tratează perioada instaurării și consolidării dominației habsburgice, consecințele prezenței trupelor imperiale în interiorul orașului, relația comunității urbane cu organele militare austriece, implicarea comandantului militar în viața orașului, precum și perioada răscoalei curuților. E prezentată în mod detaliat problema fiscală, creșterea contribuțiilor și a sarcinilor publice, și lupta conducerii orașului pentru menținerea structurilor de autoguvernare.

În „vremea alterării” conducerea urbană a urmărit în mod consecvent menținerea privilegiilor și libertăților de odinioară, astfel capitolul VIII prezintă lupta orașului pentru validarea unor privilegii importante, cum ar fi privilegiul vinului, dreptul de folosință a dijmei regale și respectarea dreptului succesoral, toate acestea tratate în contextul conflictelor ivite în interiorul orașului.

Ultimul capitol prezintă procedura de redobândire a statutului privilegiat, lupta și activitatea oamenilor de seamă ai orașului, care au activat pentru redobândirea statutului, pe baza corespondenței păstrată în fondul primăriei orașului, care cuprinde instrucțiuni la adresa soliilor din Viena, rapoarte ale solilor, cererile conducerii orașului către Guvernul, raportul funcționarilor din Cancelaria Aulică, toate acestea fiind surse apreciable în această privință.

Restaurarea orașului în vechile sale libertăți și drepturi, și recâștigarea statutului juridic de oraș liber regal s-a împlinit prin decretul imperial din 10 august 1709 și prin hotărârea Dietei de la Mediaș 1712 (20 decembrie), prin care comunitatea orășenească s-a emancipat de sub autoritatea comitatului, orășenii și-au recâștigat dreptul burghez, iar la nivelul autoguvernării au câștigat dreptul de a alege liber conducerea orașului și dreptul de judecată asupra locuitorilor orașului.

Cuvinte cheie: cetate de graniță, oraș înnobilit, autoritate supremă, căpitanul suprem, autoritatea comitatului, autonomia orășenească, restrângerea autonomiei, conflicte sociale,

relația cu puterea centrală, relația cu comitele, comitatul nobiliar, creșterea contribuției, menținerea privilegiilor, redobândirea statutului privilegiat.